

К. А. МАЛОВИЧКО

Донецький національний технічний університет

ДИФЕРЕНЦІЙОВАНИЙ ПІДХІД У НАВЧАННІ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ АНГЛІЙСЬКОГО ДІАЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ ЗА УМОВ ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Стаття присвячена проблемам диференційованого навчання майбутніх інженерів англійського діалогічного мовлення з використанням інформаційно-комунікативних технологій. В роботі обґрунтована мета використання комп'ютерної програми для організації диференційованого навчання англійської діалогічної мови.

Ключові слова: диференційований підхід, діалогічне мовлення, засоби інформаційно-комунікаційних технологій.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку педагогічної науки виникає потреба створити умови для впровадження засобів інформаційно-комунікаційних технологій у вищих навчальних технічних закладах (ВНТЗ) для найкращого засвоєння навчального матеріалу та розвитку індивідуальних здібностей кожного студента.

Аналіз останніх досліджень та публікацій, в яких започатковане вирішення цієї проблеми. Теоретичними основами диференційованого підходу до навчання у вищих навчальних закладах стали концепції провідних американських учених Дж. Дьюї, У. Кілпатрика (20-30-і рр. XX в.), Дж. Конанта, М. Мірила, Л. Термана (40-60-і рр.), А. Маслоу, А. Комбса, К. Роджерса, Г.Олпорта (70-80-і рр.). Їх поєднують ідеї поваги до особистості, вимоги будувати навчально-виховний процес із урахуванням індивідуальних особливостей та інтересів того, кого навчають, особливу увагу вони приділяють створенню умов для саморозвитку і самовираження особистості. Загальнонаукові та дидактичні аспекти диференціації у вищих та середніх навчальних закладах досліджувалися у працях таких вчених як Л.С. Виготський, С.У. Гончаренко, В.М. Володько, П.І.Сікорський, В.В. Серіков, О.М. Спирін, Н.А. Штурбіна, І.Е. Унт і багатьох інших. В їхніх роботах розглядаються філософські, соціально-економічні, психолого-педагогічні та методичні проблеми диференціації в освіті.

Але залишаються невирішеними питання використання диференційованого підходу у процесі навчання майбутніх інженерів англійського діалогічного мовлення у вищих навчальних технічних закладах (ВНТЗ).

Формування цілей статті. Мета статті – визначити доцільність впровадження диференційованого підходу у процес професійної підготовки майбутніх інженерів у вищих навчальних технічних закладах (ВНТЗ).

Виклад основного матеріалу. Термін „диференціація” (від латинського differentia – відмінність) тлумачиться як поділ, розчленування цілого на різні частини. Щодо навчання ряд авторів визначають його як: врахування індивідуальних особливостей учнів у тій формі, коли учні групуються на підставі деяких особливостей для окремого навчання; переважно навчання в цьому випадку проходить за декількома різними навчальними планами і програмами [8, с. 8]; створення системи взаємопов'язаних програмних вимог, дій, методів, прийомів, засобів і організаційних форм навчання, які, зумовлені індивідуальними особливостями учнів, забезпечують усім учням мінімально-базовий рівень підготовки та створюють умови для їх подальшого гармонійного розвитку [6, с. 31]; створення такої форми організації навчально-виховного процесу, в якій учитель працює з групою учнів, складеної з урахуванням наявності в них певних значущих для навчального процесу загальних якостей (гомогенна група) – рівнева диференціація, яка забезпечує спеціалізацію навчально-виховного процесу для різних груп, що навчаються, – профільна диференціація [3, с. 45]. Розрізняють поняття „внутрішньої” і „зовнішньої” диференціації. Внутрішня диференціація

– це така організація навчально-виховного процесу, в якій індивідуальні особливості майбутніх фахівців враховуються в умовах організації навчально-пізнавальної діяльності. У разі зовнішньої диференціації студенти спеціально об'єднуються в окремі навчальні групи.

Внутрішня диференціація може здійснюватися як у формі врахування індивідуальних особливостей студентів, так і у формі рівневої диференціації. Рівнева диференціація передбачає навчання за однією програмою, але спрямована на формування різного рівня навичок та вмінь. Основна ідея рівневої диференціації – планування результатів навчання таким чином, щоб у нього виділявся мінімальний рівень базових результатів навчання і на цій підставі визначалися рівні оволодіння знаннями, навичками та вміннями.

Аналіз освітньо-кваліфікаційних характеристик і освітньо-професійних програм бакалаврів і спеціалістів говорить, що студенти на початковому етапі навчання англійського діалогічного мовлення повинні володіти певним рівнем навичок та вмінь, який відповідає рівню B1 за описативною шкалою, запровадженою Радою з культурного спіробітництва Європи, її комітетом з питань освіти та секцією сучасних мов при Раді Європи: студенти мають спілкуватись у більшості ситуацій під час перебування і подорожі у країні, мова якої вивчається; можуть вступити до розмови, тема якої знайома, особисто значуща або пов'язана з повсякденним життям (сім'я, хобі, робота, подорожі та поточні події, новини). Слід зазначити, що розроблена з урахуванням сучасних досліджень програма з англійської мови для професійного спілкування підтримує положення більшості авторів про те, що центральним компонентом змісту навчання є професійно спрямовані навички і вміння та визначає, що протягом вивчення курсу студенти повинні оволодіти англійською мовою на рівні Vantage (B2).

Для того, щоб студенти мали можливість досягти відповідного рівня володіння англійським діалогічним мовленням необхідно впроваджувати у ВНЗ рівневу диференціацію у комплексі з різноманітними інноваційними методами та засобами, що передбачають використання інформаційно-комунікаційних технологій, наприклад, комп'ютерного навчання, автоматизованого контролю навчальних досягнень студентів, комп'ютерних ігрових методів, електронних підручників, дистанційного навчання тощо. Це дає змогу організувати індивідуальну роботу студентів як на аудиторних заняттях, так і в позааудиторній навчальній діяльності з можливістю самостійного вибору та виконання завдань тієї чи іншої групи складності.

Низка авторів визначають диференційоване навчання як: навчальний процес, що спрямований на окремі групи учнів, схожі за індивідуальними особливостями, який здійснюється за різними профільними програмами (планами) і передбачає різнорівневе формування знань та вмінь учнів у межах кожної навчальної програми [6, с. 31]; організаційна форма, яка створює сприятливі умови для реалізації індивідуального підходу, тобто спричиняє глибоке вивчення індивідуальних особливостей учнів і на цій основі формування типологічних навчальних груп [5, с. 171]; спеціально організована пізнавальна діяльність, яка, враховує індивідуальні відмінності, спрямована на оптимальний інтелектуальний розвиток кожного учня (студента) та передбачає структурування змісту навчального матеріалу, добір форм, прийомів і методів навчання відповідно до типологічних особливостей учнів (студентів) [1, с. 16].

Стратегія впровадження диференційованого навчання у професійну підготовку майбутніх інженерів у ВНЗ сьогодні спрямована на мобілізацію потенціалу самоорганізації особистості у процесі учіння. В учінні, як вважає І.А. Зязюн, „діяльність учня керується вчителем і первинними є суб'єкт-суб'єктні відносини, результатом яких у вихідному варіанті є взаєморозуміння як феномен, момент самопізнання” [2, с. 21].

Термін „диференціація” у нашій статті розглядається як створення індивідуальної траєкторії учіння і надання завдань різного рівня складності для кожного студента за результатами автоматизованого тесту.

Ми розглядаємо диференційоване навчання англійського діалогічного мовлення з використанням комп'ютерної програми як цілісну методичну систему реалізації рівневої

диференціації навчання майбутніх інженерів, яка повинна враховувати їхній розвиток і рівень навчальних досягнень кожного і мати власні цілі, завдання, зміст, методи, засоби комунікації між викладачем і студентами. Так, якщо термін «диференціація» у нашій статті розглядається як створення індивідуального підходу до навчання, то можна, як вказує Якіманська І.С., розглядати диференційований підхід варіантом особистісно-орієнтованого навчання, яке забезпечує розвиток особистості на підставі виявлених індивідуальності, неповторності й унікальності. Це як найкраще підкреслює положення багатьох вчених-практиків, викладачів, що «пріоритетом тут є не передавання знань, а розвиток їх» [7, с. 45].

Можна виділити основні та допоміжні цілі диференційованого навчання англійського діалогічного мовлення з використанням комп'ютерної програми. До *основних* цілей відносяться: всебічний та гармонійний розвиток особистості майбутнього інженера, який базується на створенні оптимальних умов для виявлення задатків, розвиток здібностей та формування вмінь у кожного студента; керування індивідуальною навчально-пізнавальною діяльністю студентів, створення індивідуальної траєкторії учіння для кожного студента з урахуванням їхнього рівня навчальних досягнень та темпу навчання; навчання кожного студента на рівні його здібностей та потенціальних можливостей; формування індивідуального стилю оволодіння іншомовним мовленням, який включає вміння самотійно працювати; заповнення прогалин у вихідному рівні володіння студентом іншомовним мовленням і своєчасна корекція результатів; формування комп'ютерної і комунікативної культури студентів; розвиток інтелектуального кругозору, психічних процесів і якостей особистості студента, які відіграють провідну роль в оволодінні іншомовним мовленням.

Допоміжні цілі диференційованого навчання включають: активізацію навчально-виховного процесу з іноземної мови; стимулювання пізнавальної діяльності студентів; стимулювання іншомовної мовленнєвої діяльності; створення позитивного емоційного фону навчально-пізнавального процесу. У зв'язку з цим виникає потреба створення комп'ютерної програми для навчання майбутніх інженерів англійського діалогічного мовлення на підставі рівневої диференціації, що забезпечує організацію та керування індивідуальною навчально-пізнавальною діяльністю студентів із урахуванням рівня навчальних досягнень кожного у процесі побудови діалогу.

Диференційоване навчання англійського діалогічного мовлення з використанням комп'ютерної програми передбачає навчання майбутніх інженерів у групі за єдиною програмою, але з урахуванням індивідуального рівня їх навчальних досягнень. Диференційоване навчання англійського діалогічного мовлення у ВНТЗ із застосуванням комп'ютерної програми має такі складники: 1) визначення основних і допоміжних навчальних цілей; 2) визначення стану навчальних досягнень студентів, з використанням вхідного автоматизованого тесту, в результаті виконання якого у студентів виділяються такі рівні навичок та вмінь: низький, середній, високий. 3) формування навичок та вмінь англійського діалогічного мовлення у студентів у процесі виконання ними системи комп'ютерних вправ для кожного рівня.

Система комп'ютерних вправ повинна створюватися з урахуванням: підбору видів комп'ютерних вправ для навчання англійського діалогічного мовлення та їх дидактичного наповнення, що відрізняється за рівнем складності і змісту; визначення форми організації навчально-пізнавальної діяльності; організації зворотного зв'язку та допомоги студентові під час виконання того чи іншого завдання. Допомога підбирається таким чином, щоб створити умови для позитивної мотивації та формування у студентів здатності до самотійного застосування набутих знань; способу одержання інформації про хід діяльності (явне оцінювання навчальних досягнень, одержання вихідної відомості успішності); одержання інформації про діяльність студента після опрацювання ним системи комп'ютерних вправ відповідної рівня та рекомендації комп'ютерної програми, повторно опрацювати комп'ютерні вправи, або перейти на завдання іншого рівня із складнішими або легшими за змістом завданнями; повторне виконання завдань відповідного рівня; завершення роботи та одержання підсумкової оцінки результатів діяльності студента. А підсумки у такій діяльності

обов'язково включають показ росту інтелектуально-творчого фактору у єдності із соціально-психологічними: розвиток мрії, фантазії, прагнення, становлення і вирішування певних завдань, відстоювання своєї думки. Усе це підпорядковано меті: становлення спеціаліста, як особистості, здібної діяти. Творить, приймати рішення.

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Отже, впровадження диференційованого навчання у процес професійної підготовки майбутніх інженерів у ВНТЗ дозволить створити сприятливі умови для того, щоб кожен студент міг оволодіти навчальним матеріалом відповідно до рівня своїх навчальних можливостей. Доцільність впровадження комп'ютерної програми для організації диференційованого навчання англійського діалогічного мовлення майбутніх інженерів у ВНТЗ пояснюється потребою створення найсприятливіших умов для формування та розвитку індивідуальних здібностей кожного студента; необхідністю підвищення якості мовної підготовки майбутнього інженера на всіх його рівнях – низькому, середньому та високому; необхідністю одержання бажаного результату – підвищення рівня сформованості навичок та вмій студентів у діалогічному мовленні. Крім того, треба підкреслити згідно з новими умовами праці, необхідність підтримання високої конкурентно-спроможності на динамічному ринку праці вимагає формування у майбутніх фахівців технічного профілю навичок самонавчання, самовдосконалення, самовиховання. У зв'язку з цим у процесі диференційованого навчання англійського діалогічного мовлення за умов використання комп'ютерних засобів велика увага приділяється самостійній роботі студентів. Здатність до самостійного навчання – це і прояв творчості, без якої будь-яка спеціалізація не існує.

Список використаних джерел

1. Володько В.М. Індивідуалізація й диференціація навчання: понятійно-категорійний аналіз. – №4. – 1997. – С. 9–17.
2. Зязюн І.А. Освітня парадигма – тип культурно-історичного мислення і творчої дії суб'єктів освіти // Педагогіка і психологія професійної освіти: результати досліджень і перспективи: Збірник наукових праць / За редакцією І.А. Зязюна та Н.Г. Ничкало. – Київ, 2003. – С. 21.
3. Монахов В.М., Орлов В.А., Фирсов В.В. Дифференциация обучения в средней школе, – Советская педагогика, –№18, –1990. – С. 42–47.
4. Сериков В.В. Личностный подход в образовании. Волгоград. 1998. - С. 21
5. Сікорський П.І. Теорія і методика диференційованого навчання: Монографія. – Львів: В-во „СПОЛОМ”, 2000.– 186 с.
6. Тарнопольский О.Б. Методика обучения английскому языку на первом курсе технического вуза: Учебное издание. – К.: Вища школа. 1986 – 160 с.
7. Унт И.Э. Индивидуализация и дифференциация обучения. – М.: Педагогика, 1990. – 192 с.
8. Якиманская И.С. Личностно-ориентированное обучение в современной школе. Г.: 1996. - С.31-32.

Надійшла до редколегії 23.09. 2011

Маловичко Е.А. Дифференцированный подход в обучении будущих инженеров диалогической речи в английском языке при условии использования способов информационно-коммуникационных технологий.

Статья посвящена проблемам внедрения дифференцированного обучения будущих инженеров английской диалогической речи с использованием информационно-коммуникативных технологий. В работе обоснована целесообразность использования компьютерной программы для организации дифференцированного обучения английской диалогической речи.

Ключевые слова: дифференцированный подход, диалогическая речь, способы информационно-коммуникационных технологий.

Malovichko K.A. Differential teaching future engineers implementation to English dialogical speech with the usage of informational communicative technologies.

The article is devoted to the problems of differential teaching future engineers implementation to English dialogical speech with the usage of informational communicative technologies. In the work the reasonability of the computer program usage for differential teaching English dialogical speech organization has been proved.

Key words: *differential teaching, dialogical speech, informational communicative technologies.*